

له بواری دارایی و ئابووریدا

له بواری دارایی و ئابووریدا

ئابووری ژیرخانی کۆمه‌لگه‌یه و پیشکەوتنی ولاته‌که‌مان له بواره جیاجیاکاندا به پله‌ی یه‌که‌م پشت به بووژانه‌وه و به‌ره‌وپیش چوونی باری ئابوورییه‌وه ده‌به‌ستیت، هه‌ر له‌م روانگه‌یه‌وه حکومه‌تی هه‌رێم له‌ ڕێگه‌ی وه‌زاره‌تی دارایی و ئابوورییه‌وه بایه‌ختیکی زۆری به‌ڕێکخستنی کاروباری دارایی و په‌ره‌پێدانی ئابووری ولاته‌که‌مان داوه.

بێگومان داهااتی حکومه‌تی هه‌رێم که له‌ ڕێگه‌ی باج و گومرگ و سه‌رچاوه‌کانی تهره‌وه‌ دیته‌ دی، داهااتیکی سنووردار و نه‌چه‌سپاوه و به‌ گۆتیه‌ی سیاسه‌تی هه‌رێمی و بارودۆخی ناوچه‌که له‌ به‌رز بوونه‌وه و نزمبوونه‌وه‌ی به‌رده‌وامدایه. له‌ گه‌ڵ ئەوه‌شدا، له‌ ڕێگه‌ی دارشتن و په‌یره‌وکردنی پلانیکی ڕێکوپێکه‌وه توانراوه، به‌ پشت به‌ستن به‌م داهاته‌ سنوورداره، سه‌ره‌رای دابینکردنی مووچه‌ی فه‌رمانبه‌ر و شه‌هید و پێشمه‌رگه و خانه‌نشینان و نه‌سریه‌ی سه‌رجه‌م وه‌زاره‌ت و دامو‌ده‌زگاگان، زۆر پرۆژه و چالاکی و کاری گرینگ له‌ بواره‌ جو‌راو‌جو‌ره‌کانی ئاوه‌دان‌کردنه‌وه‌ی کوردستاندا ئەنجام بدین و ده‌سکه‌وتی به‌رچاو پیشکیش به‌ جه‌ماوه‌ری گه‌له‌که‌مان بکریت، ئەمه‌ش له‌ کاتی‌که‌دا‌یه که تا ئێسته دوو گه‌مارۆی ئابووری له‌سه‌ر کوردستان به‌رده‌وامن.

ئهمه‌ی خواره‌وه‌ش گرینگترین کار و چالاکییه‌کانه له‌م بواره‌دا:

١- سالی ٢٠٠١ و هه‌كو سالی پيشوو بودجه‌ی حکومه‌تی هه‌رێم و ئەنجومه‌نی نیشتمانی کوردستان بۆ سالی ٢٠٠١ که ٢,٢٧٢,٣٢٥,٠٠٠ دینار و ١٨٠ هه‌زار دۆلار بوو ئاماده‌کرا و، دوا‌ی په‌سندکردنی له‌لایه‌ن ئەنجومه‌نی نیشتمانی کوردستانه‌وه جێبه‌جێ کرا، وه‌ک له‌ خواره‌وه‌دا روون کراوه‌ته‌وه:

أ- ئەنجومه‌نی نیشتمانی کوردستان: ٣٨,٢٥١,٠٠٠ دینار و ١٨٠ هه‌زار دۆلار .

ب- وه‌زاره‌ت و دام و ده‌زگا‌کانی حکومه‌تی هه‌رێمی کوردستان: ٢,٢٣٤,٠٧٤,٠٠٠ دینار.
ئامانجی بودجه‌که‌ش بریتی بوو له‌:

أ- مسۆگه‌رکردنی مووچه‌ی مانگانه‌ی فه‌رمانبه‌رانی هه‌موو ده‌زگا‌کانی حکومه‌تی هه‌رێمی کوردستان.

ب- مسۆگه‌رکردنی مووچه‌ی مانگانه‌ی شه‌هیدان و پێشمه‌رگه و خانه‌نشینانی که‌رته‌ جیاجیاکان.

ج- بایه‌خدان به‌ به‌دیه‌تانی پێداوێستیه‌کانی بواری ته‌ندروستی و په‌روه‌رده و پته‌وکردن و دابینکردنی ئەمن و ئاسایشی ناوخۆ.

د- بایه‌خدان به‌ به‌هێزکردنی ئابووری کوردستان له‌ ڕێگه‌ی پالپشتی‌کردنی پرۆژه‌کانی ئاوه‌دان‌کردنه‌وه و خزمه‌تگوزاری له‌ بواره‌ جیاجیاکاندا.

دوا‌ی په‌سندکردنی بودجه‌که و دابه‌شکردنی به‌سه‌ر وه‌زاره‌ت و فه‌رمانگه‌کاندا، ئاگاداری بانکه‌کان و گه‌نجینه‌کان کراوه‌ته‌وه بۆ ئەوه‌ی کاری پێ بکریت و جێبه‌جێ بکریت. هه‌روه‌ها نامیلکه‌ی ژماره ١٣ ی سالی ٢٠٠١ که تابه‌ته به‌ ڕێنۆتیه‌کانی جێبه‌جێ‌کردنی بودجه‌ی سالی ٢٠٠١ ده‌رکراوه.

دوا‌ی ئەوه‌ش به‌پێی یاسای بودجه‌ی سالی ٢٠٠١ پێرستی کاروهران (موفه‌داتی میلاکات) ی وه‌زاره‌ت و فه‌رمانگه‌کان به‌ گۆتیه‌ی یاسای میلاک په‌سند کراوه و دابه‌ش کراوه به‌سه‌ریاندا.

به‌هه‌مان شێوه پێش کۆتایی هاتنی سالی ٢٠٠١ بودجه‌ی سالی دارایی ٢٠٠٢ دوا‌ی تاوتوێ‌کردنی دارپێژاوه و

پهسند کراوه.

۲- جیبه جی کردنی فهرمانی بهرپز سهروکی حکومته تی ههریم سهبارت به سهرفکردنی ۱۵۰ دینار بۆ خانه نشینانی ههریمی کوردستان له مانگی مایسی سالی ۲۰۰۱ دا.

۳- تهواوکردنی مامه لهی تهملیک کردنی ۲۹۸ شوقه و خانوی حکوممی به نرخیتی ههزان به سهه هاوولا تیاندا، که داها تی ئەم ههنگاوه ۹۸۶.۹۳۷ دینار بوو.

۴- گوروتین به خشین به سیسته می به کارهیتانی پولی دارایی و چاپکردنه وهی سهه له نویتی پولی دارایی جوړی بهک دیناری به شتویه به کی تازه و گونجاو.

۵- له بهر روژنایی رینوینییه کانی بهرپز نیچیرقان بارزانی سهروکی حکومته تی ههریمی کوردستان بهردهوام پشتگیری کهرتی تایبه تی و سیسته تی بازاری نازاد کراوه. بۆ به روژ به دوای روژ ئەم کهرتی زیاتر ده بووژیتته وه و جموجوئی بازرگانی زیاتر به ره و پیشه وه ههنگاوه ده نیت. له سالی ۲۰۰۱ دا ۱۷۱۲ مؤله ت به و بازرگانانه دراوه که له ریکه ی گومرگی ئیبراهیم خه لیله وه بازرگانیی که ره سه ته ی جوړاوجوړ ده کهن و رینوینی تایبه ت بۆ ریکه خستنی ئەم بواره ده رکراوه.

۶- بۆ ئە وهی کهرتی تایبه تی بتوانی روژیتی کاریگه ره له پرۆسه ی ئاوه دانکردنه وهی کوردستاندا بگیتیت، بۆ به کهم جار له سالی ۲۰۰۱ دا رینوینییه کانی پولینکردنی به لیتنده ران جیبه جی کرا، ئە مه ش کاریگه ری ئیجابی هه بووه له سهه ریکه خستن و په ره پیدانی ئیشوکاری به لیتنده راندا.

۷- حکومته تی ههریمی کوردستان بهردهوام هانی کۆمپانیا بیانیه کانی داوه بۆ ئە وهی سهه رمایه کانی خو یان له کوردستاندا بخه نه کار و روژی خو یان له بووژاندنه وهی ولادتدا بگیتین، بۆ ئەم مه به سه ته ش پیشوازی له چه ندین شاندی ئابووری تورکی و ئیرانی کراوه و کارناسانی ته واویان بۆ ئە نجام دراوه. دیاره ئەم ههنگاوه کۆمپانیاکانی ناوه خو ش هان ده دا که ناستی کاره کانیان په ره پی بدن و پیشبرکی له گه ل کۆمپانیا بیانیه کاندا به کهن.

ژماره ی ئەو کۆمپانیا نه ی که له سالی ۲۰۰۱ دا تو مار کراون به م شتویه به ی خواره وه بوو:

أ- تو مارکردنی ۱۳۳ کۆمپانیا.

ب- نو یکردنه وهی مؤله تی ۳۵۵ کۆمپانیا.

ج- گو ژانکاری له جوړ و هاوبه شانی ۶۷ کۆمپانیا.

د- کو ی ئەو کۆمپانیا بیانیه نه ی که له کوردستاندا کار ده کهن گه یشته ۲۴ کۆمپانیا.

ه- کو ی گشتی کۆمپانیاکان تا کو تایی سالی ۲۰۰۱ گه یشته ۴۹۱ کۆمپانیا.

۸- بۆ یارمه تیدانی جوتیاران و رزگارکردنیان له مهینه تی، برپاری حکومته تی ههریم، سهبارت به کرپنه وهی گه نفی جوتیارانی کوردستان له ههردو پاریزگه ی هه ولیتر و دهوک جیبه جی کرا. ئەم بهرنامه به له ۲۰/۶/۲۰۰۱ تا مانگی ۹ی هه مان سال درێژه ی کیشا و له م ماوه به دا ۴۹,۰۰۰ ته ن گه نم که ده کاته ۳۰٪ به ره مه می گه نفی جوتیاران کرایه وه.